ទ្រឹស្តីនៃភាពជាអ្នកដឹកនាំៈ សមមិត្ត ប៉ុល ពត

សេចក្តីផ្តើម

ប៉ុល ពត មានឈ្មោះដើមថា សាឡុត ស ។ ប៉ុល ពត កើតនៅខែមករា ឆ្នាំ១៩២៥ ។ ចាប់តាំងពី ប៉ុល ពត បានឡើងកាន់អំណាចមកទល់នឹងពេលនេះ មានសំណេរច្រើនរាប់មិនអស់និយាយអំពី ប៉ុល ពត ។ នេះសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញអំពីទំហំនៃប្រតិកម្មរបស់មនុស្សជាតិចំពោះការដឹកនាំរបស់ជនផ្តាច់ការឃោរឃៅដែលធ្វើឲ្យប្រជាជនកម្ពុជាស្លាប់បាត់បង់ជីវិតអស់ជាងមួយលាននាក់នៅទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៧០ ។ អំពើអាក្រក់ប្រឆាំងនឹងប្រជាជនឯង និងភាពទុយ៌សដែល ប៉ុល ពត ប្រព្រឹត្តមកលើជនរងគ្រោះ ត្រូវបានចងក្រងជាឯកសារយ៉ាងល្អិតល្អន់ ប៉ុន្តែមិនស្ថិតនៅក្នុងវង្វង់និក្ខេបបទនេះទេ ។ ផ្ទុយទៅវិញ និក្ខេបបទនេះផ្តោតសំខាន់តែទៅលើគំនិតរបស់ ប៉ុល ពត ដែលជាអ្នកដឹកនាំនយោបាយដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ។ ការពិពណ៌នារបស់ខ្ញុំដែលថា ប៉ុល ពត ជាមេដឹកនាំដ៏មានប្រជាប្រិយភាព គឺមិនចង់សំដៅកាត់បន្ថយទំហំនិងភាពធំសម្បើមនៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ ប៉ុល ពត ទេ ហើយក៏មិនចង់ធ្វើឲ្យឃ្លាតចាកពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះដែរ ។ ការប៉ុនប៉ងសំដៅធ្វើអ្វីៗដែលរៀបរាប់មកនេះ គឺបង្កើតអយុត្តិធម៌យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះព្រលឹងជនរងគ្រោះស្លូតត្រង់ដែលបានបាត់បង់ជីវិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ ប៉ុល ពត និងចំពោះការពិតនៃប្រវត្តិសាស្រ្ត ។

អំពើអសម្បជញ្ញៈនិងការឈឺចាប់ទាំងអស់ដែលកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលឡើងកាន់អំណាច ប៉ុល ពត បានធ្វើឲ្យប្រជាជនមានអារម្មណ៍ខឹងយ៉ាងខ្លាំងចំពោះបុរសម្នាក់នេះដែលគ្មានធ្វើអ្វីក្រៅពីនាំឲ្យប្រជាជនចំនួន៧លាននាក់ធ្លាក់ចូលក្នុងវាលពិឃាតឡើយ ។ ក៏ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ក៏នៅតែពិបាកពន្យល់ថាតើបុរសម្នាក់នេះដែលមានអ្នកខ្លះនិយាយថា “សាហាវជាងហ៊ីត្លែ” និង“ឧក្រិដ្ឋជនប្រល័យពូជសាសន៍” អាចឡើងមកដឹកនាំចលនានយោបាយនិងចលនាប្រដាប់អាវុធរហូតដល់ដឹកនាំជាតិទាំងមូលដោយរបៀបណា ។ ជ័យជម្នះតាមកម្លាំងយោធានៅថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ បានបើកផ្លូវឲ្យ ប៉ុល ពត អនុវត្តនូវទស្សនៈ“សម្មូហនិយមស្អាតស្អំបរិសុទ្ធ”នៅទូទាំងប្រទេស ។

តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលធ្វើឲ្យ ប៉ុល ពត ក្លាយជាមេដឹកនាំមានប្រជាប្រិយនៅក្នុងក្រសែភ្នែករបស់អ្នកដើរតាមខ្លួន? តើហេតុអ្វីបានជា ប៉ុល ពត ដែលស្ទើរតែបាត់អាជីពនយោបាយនៅពេលត្រូវបណ្តេញចេញពីអំណាចនៅឆ្នាំ១៩៧៩ និងនៅពេលដែលឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងប្រជាជនខ្លួនឯងត្រូវបានពិភពលោកឮសុសសាយហើយនោះ នៅតែមានលទ្ធភាពបន្តទទួលបាននូវការគោរពពីសំណាក់កូនចៅសំខាន់ៗរហូតដល់ ប៉ុល ពត ខ្លួនឯងបញ្ចប់ដង្ហើមចុងក្រោយនៅឆ្នាំ១៩៩៨? ដើម្បីឆ្លើយនឹងសំណួរទាំងនេះចាំបាច់ត្រូវយល់អំពីបាតុភូតអំណាចទាក់ទាញលក្ខខណ្ឌនានា ដែលជារឿយៗធ្វើឲ្យអ្នកដឹកនាំមានអំណាចនិង បុគ្គលិកលក្ខណៈដែលពិសេសៗរបស់អ្នកដឹកនាំដែលមានប្រជាប្រិយភាព ។ ដើម្បីស្វែងអំពីយល់ ប៉ុល ពត ថាជាមេដឹកនាំ ដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ដែលអាចធ្វើឲ្យកូនចៅដើរតាមខ្លួនពេញចិត្តពេញថ្លើម ជាការចាំបាច់គឺត្រូវតែសិក្សាអំពី ប៉ុល ពត ក្នុងបរិបទជាក់ស្តែងនៅកម្ពុជា ។

ទ្រឹស្តីនៃភាពជាអ្នកដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ

ពាក្យថាអំណាចទាក់ទាញបានមកពីពាក្យដើមជាភាសាក្រិចដែលមានន័យថា “និស្ស័យ” ។ អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំកន្លងមក សង្គមវិទូបានវិភាគនិងទាញហេតុផលទៅលើដើមកំណើតនៃអំណាចទាក់ទាញ និងហេតុអ្វីបានជាមនុស្សលោកចេះតែទោរទន់ទៅរកមេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញយ៉ាងដូច្នេះ ។ សង្គមវិទូដ៏ល្បីល្បាញឈ្មោះ ម៉ាក្ស វ៉េបប៉ឺរ គឺជាបុគ្គលទីមួយដែលបានសិក្សាទ្រឹស្តីអំណាចទាក់ទាញនៃអ្នកដឹកនាំ ។ យោងតាមលោក វ៉េបប៉ឺរ សង្គមកិច្ចត្រូវបានគ្រប់គ្រងនិងដឹកនាំដោយជំនឿជាទូទៅមួយរបស់សមាជិកសង្គមដែលមានសណ្តាប់ធ្នាប់

សង្គមធម្មានុរូប ។ ភវនីយភាព (ភាពដែលអាចកើតមានឡើង) ដែលនឹងមានការបង្ហាញទិសចរិយាធម៌សង្គមផ្នែកសណ្តាប់ធ្នាប់ នោះ បង្កើតបានជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃអំណាចរបស់វា ។ លោក វេបប៊័រ សន្និដ្ឋានថា មានវិធីពយ៉ាងក្នុងការប្រែក្លាយពលានុភាព ទៅជាអំណាចធម្មានុរូប ។ ទីមួយគឺមានហេតុផល ទីពីរផ្អែកតាម ប្រពៃណី និងទីបីមានអំណាចទាក់ទាញ ។ លោកសន្និដ្ឋានទៀតថា ប្រភេទអំណាចនីមួយៗនេះមានសុពលភាពប្លែកៗពីគ្នា ។ បទបញ្ញា ដែលស្តែងចេញមក ដូចជាស្ថាប័នអប់រំ ឬតុលាការដែលសម្រេច ទៅលើអង្គច្បាប់ ជាកត្តាធ្វើឲ្យមានអំណាចសមហេតុផល ។ អំណាច តាមប្រពៃណីកើតឡើងនៅពេលដែលទំនាក់ទំនងរវាងមេដឹកនាំ និងកូនចៅក្រោមបង្គាប់ដូចជាឪពុកម្តាយនិងកូនចៅ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូនិងសិស្សានុសិស្ស ឬនាយទាហាននិងពលទាហាន ត្រូវ ចងភ្ជាប់ដោយប្រពៃណីដ៏យូរលង់មកហើយ ។ មូលដ្ឋានអំណាច ប្រពៃណី និងហេតុផលជាទម្រង់អំណាច គ្មានប្រសិទ្ធភាពក្នុង ការនាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរសង្គមឬអង្គការទេ ។

ផ្ទុយមកវិញ អំណាចទាក់ទាញគឺជាផ្នែកមួយនៃការ បញ្ចេញនូវទំនោរបែកគំនិតនៅក្នុងសង្គម ។ ផ្ទុយទៅនឹងអំណាច នីត្យានុកូលឬអំណាចប្រពៃណី អំណាចទាក់ទាញគឺជាប្រតិ និក្ខេបបទនៃសកម្មភាពធម្មតា ហើយតំណាងឲ្យបំណងប្រាថ្នាក្នុង ការឆាឆៅ បង្អាក់ និងផ្លាស់ប្តូរសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គមដែលមាន អានុភាព ។ វាជាផ្នែកមួយក្នុងការស្វែងរកការពិតតាមរយៈការ ពិភាក្សា និងតាមរយៈការទាញហេតុផលរវាងការចាំបាច់របស់ មនុស្សជាតិដែលចង់បានរចនាសម្ព័ន្ធ និងតម្រូវការចាំបាច់របស់ មនុស្សជាតិដែលចង់បានការផ្លាស់ប្តូរប្រែប្រួលនិងការបញ្ចូល របៀបថ្មីៗនៅក្នុងសង្គម ។ អំណាចទាក់ទាញគឺខុសប្លែកពីអំណាច ចេញពីហេតុផលនិងប្រពៃណី ដែលអំណាចនេះមិនមែនបង្កើតឲ្យ មានតាមរយៈបទបញ្ញាឬប្រពៃណីដែលមានរួចហើយនោះទេ ប៉ុន្តែចេញពីការទុកចិត្តពិសេសដែលមេដឹកនាំមានអំណាច ទាក់ទាញអន្ទោកអន្ទោលកូនចៅឲ្យដើរតាមខ្លួន ចេញពីអំណាច ពិសេសដែលខ្លួនបង្ហាញចេញមក និងគុណភាពពិសេសដែល មេដឹកនាំមាន ។ យោងតាមលោក វេបប៊័រ វាជាការពិបាក សម្រាប់មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញក្នុងការថែរក្សា អំណាចរបស់ខ្លួន ពីព្រោះអ្នកដើរតាមខ្លួនត្រូវតែបន្តធ្វើឲ្យអំណាច នេះមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ។ មេដឹកនាំនេះត្រូវតែ បង្ហាញជាប្រចាំចំពោះអ្នកដើរតាមខ្លួន នូវកាយវិការដឹកនាំដើម្បី ពង្រឹងធម្មានុរូបនៃអំណាចរបស់ខ្លួន ។

មានស្នាដៃនិពន្ធជាទ្រឹស្តីមួយចំនួនបានពន្យល់កត្តាសំខាន់ៗ ដែលនាំឲ្យការដឹកនាំប្រកបដោយភាពទាក់ទាញ ។ គំនិតចិត្តវិទ្យា របស់យើងទាក់ទងនឹងការយល់ថាខ្លួនឯងមានតម្លៃ ឬការឲ្យតម្លៃ មកលើខ្លួនឯង គឺជាមុខងារមួយបញ្ជាក់ពីឋានៈនៃអត្តសញ្ញាណ របស់យើងដែលមានវត្ថុក្រៅគំនិតច្បាស់លាស់ ។ វត្ថុក្រៅគំនិត អាចមានរូបរាងច្បាស់ដូចជាឋានៈសង្គមដែលយើងមាន (ឬរថយន្ត ដែលយើងបើកបរ) ឬវត្ថុក្រៅគំនិតដែលគ្មានរូបរាងច្បាស់លាស់ (មានដូចជាជំនឿឬបុព្វហេតុ) ។ នៅពេលដែលស្ថានភាពវត្ថុក្រៅ គំនិតដែលយើងលើកមកនេះចេះតែកើនឡើង ការឲ្យតម្លៃទៅលើ ខ្លួនឯងក៏ចេះតែកើនឡើងទៅតាមនោះដែរ ។ នៅពេលស្ថានភាព នៃវត្ថុក្រៅគំនិតចេះតែថយទៅៗ ការឲ្យតម្លៃទៅលើខ្លួនឯងក៏ ចេះតែថយទៅដែរ ។ មេដឹកនាំដែលមានប្រសិទ្ធភាពធ្វើឲ្យវត្ថុ ក្រៅគំនិតកាន់តែកើនឡើងខ្ពស់ ដែលជាការធ្វើឲ្យការឲ្យតម្លៃ លើខ្លួនឯងរបស់អ្នកដើតាមខ្លួនកាន់តែមានកម្រិតខ្ពស់ឡើង ។ នៅពេលអ្នកដើរតាមស្គាល់ចិត្តមេដឹកនាំរបស់ខ្លួន ហើយមេដឹកនាំ បង្កើនការជឿជាក់របស់កូនចៅដែលដើរតាមខ្លួន ពេលនោះអ្នក ដើរតាមចាត់ទុកថាមេដឹកនាំរបស់គេគឺជាមេដឹកនាំដែលមាន អំណាចទាក់ទាញ ។ ការយល់ឃើញទៅលើអំណាចដែលមាន លក្ខណៈទាក់ទាញ មានសារសំខាន់តែរវាងមេដឹកនាំនិងកូនចៅ ដែលដើរតាមប៉ុណ្ណោះ ។ ការដែលអ្នកដែលមិនមែនកូនចៅមាន គំនិតទៅលើមេដឹកនាំ ពិតជាមានកម្រិតទាក់ទងតិចតួចណាស់នឹង សញ្ញាណនៃអំណាចទាក់ទាញ ។ យោងតាមលោក វេបប៊័រ មនុស្ស លោកមានតម្រូវការចាំបាច់ខុសពីធម្មតា ជាពិសេសនៅពេលមាន ភាពតានតឹងនិងវិបត្តិនៅក្នុងសង្គមមួយ ហើយមេដឹកនាំដែលអាច បំពេញតម្រូវការចាំបាច់ទាំងនេះត្រូវបានចាត់ទុកជាមេដឹកនាំ ដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ។ មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ជួយកូនចៅឲ្យសម្រេចបាននូវភាពលើសលប់ តាមរយៈការប្រែ ក្លាយទៅជាតំណាងនៃគុណភាពដែលកូនចៅចង់បាន ។

មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ចេញមុខជារឿយៗ នៅក្នុងពេលមានវិបត្តិសង្គម ។ តើអ្វីទៅជាគុណភាពនិងលក្ខណៈសម្បត្តិទូទៅនៃមេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ? មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញមានលទ្ធភាពអាចយកការគិតនិងគំនិតស្មុគ្រស្មាញចម្រាញ់ឲ្យទៅជាខ្លឹមសារសាមញ្ញៗងាយយល់ ដូចជាការប្រើសញ្ញាការផ្គូផ្គងនិងប្រៀបធៀប ។ មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ក្រសោបនូវការប្រថុយគ្រោះថ្នាក់ និងមានអារម្មណ៍ថាឥតន័យបើគ្មានប្តូរនឹងគ្រោះថ្នាក់ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ មេដឹកនាំចេះឆក់ឱកាសដោយគ្មានព្រួយបារម្ភថានឹងទទួលបរាជ័យឡើយ ។ មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងកិច្ចការដែលមានសព្វថ្ងៃនិងគតិបណ្ឌិតសាមញ្ញៗ ។ យោងតាមលោក វេបប៊័រ មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញច្រានចោលនូវគោលដៅដែលមានហេតុផលនិងគោលដៅសេដ្ឋកិច្ចនិងបទបញ្ជានានា ដោយជ្រើសរើសយកសកម្មភាពទាំងឡាយណាដែល "គ្មានហេតុផល" ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈឲ្យតម្លៃទៅលើមនុស្ស ហើយចំណុចមួយដែលជាសញ្ញានៃភាពជាអ្នកដឹកនាំមានអំណាចទាក់ទាញគឺស្ថិតនៅលើសមត្ថភាពរបស់មេដឹកនាំក្នុងការបន្សល់ទុកនូវការសម្រេចដ៏សំខាន់មួយទៅលើរចនាសម្ព័ន្ធជាប្រពៃណីដែលប្រែក្លាយទៅជាស្ថាប័នដែលអ្នកដឹកនាំរូបនេះមិនទទួលស្គាល់ ។ មេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ គឺមានសមត្ថភាពយល់ពីជម្រៅចិត្ត ។ អ្នកដឹកនាំទាំងនេះព្យាយាមមើលពិភពលោកតាមរយៈភ្នែករបស់កូនចៅខ្លួន ។ ចំណុចចុងក្រោយគឺថា អ្នកដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញបញ្ចេញយោបល់ប្រឆាំង បង្ខំ និងចាក់ឆ្កឹះកូនចៅ ដើម្បីចង់ដឹងថាតើកូនចៅទាំងនោះមានសេចក្តីក្លាហាននិងការតាំងចិត្តដល់កម្រិតណា ។ អ្នកដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ពូកែខាងនិយាយអំពីតម្លៃសង្កត់ធ្ងន់លើការសន្យាធ្វើអ្វីមួយកំណត់កម្រិតអ្វីៗខ្ពស់ៗ ដាក់ទម្ងន់ទៅលើគំនិតបំពេញបេសកកម្ម មានគំនិតសុទិដ្ឋិនិយមអំពីអនាគត សម្តែងការជឿទុកចិត្ត លះបង់ផ្ទាល់ខ្លួនផ្តល់នូវការលើកទឹកចិត្តចំពោះកូនចៅ និងមានជំនឿស៊ប់ទៅលើឧត្តមគតិ ។

ការឡើងមកកាន់អំណាចរបស់ ប៉ុល ពត

កម្ពុជាសម័យក្រោយអាណានិគមគឺជាសង្គមមួយដែលចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅទៅក្នុងគំនិតឋានានុក្រមនិយមដែលឲ្យមនុស្សម្នាក់ប្រើអំណាចតែឯងយ៉ាងចាស់ដៃ ។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៤៥ រហូតដល់១៩៧០ សម្តេចព្រះ នរោត្តម សីហនុ ដែលដឹកនាំកម្ពុជាមុនដំបូងបង្អស់ ក្នុងព្រះនាមជាព្រះមហាក្សត្រ បន្ទាប់មកជាប្រមុខរដ្ឋ ។ រចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយកម្ពុជាក្នុងអំឡុងសម័យដែលដឹកនាំដោយសម្តេច សីហនុ បានប្រគល់ "អំណាចទៅលើជនមួយក្តាប់តូចដែល...កេងប្រវ័ញ្ចប្រជាជន ភាគច្រើននៅគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ" ។ ជីវិតរស់នៅពោរពេញទៅដោយអំពើ "ញាតិបក្សនិយម និងអំពើពុករលួយ" ។ ប្រទេសកម្ពុជាគឺជាប្រទេសកសិកម្ម ដែលមានសេដ្ឋកិច្ចរីកចម្រើនមិនលើសពីវិស័យកសិកម្ម និងឧស្សាហកម្មតូចៗផ្សេងទៀតដែលប្រើកម្លាំងពលកម្មឡើយ ។ ដោយគ្មានមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ចខ្លាំង នាំឲ្យជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនមានកម្រិតទាប ។ កម្រិតសេដ្ឋកិច្ចដែលមានគម្លាតពីគ្នារវាងបណ្តុំពួកវរជនដែលកាន់អំណាចមានទ្រព្យសម្បត្តិហូរហៀរ និងប្រជាកសិករក្រីក្រ ធ្វើឲ្យមានតវ៉ាយ៉ាងខ្លាំងសុំឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរវិស័យសង្គមនិងនយោបាយ ក្នុងគោលបំណងឆក់អំណាចនយោបាយនិងសេដ្ឋកិច្ចពីពួកអ្នកកាន់អំណាចយកទៅចែករំលែកដល់អ្នកក្រខ្សត់ ។

ការឈានជើងចូលឆាកនយោបាយកម្ពុជារបស់ ប៉ុល ពត គឺជំរុញដោយបំណងប្រាថ្នាក្នុងការនាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរសង្គមនិងនយោបាយ ដើម្បីប្រយោជន៍ប្រជាជនក្រីក្រ ។ ក្រោយពីបានចំណាយពេលអស់រយៈពេល៣ឆ្នាំនៅសាកលវិទ្យាល័យមួយនៅប្រទេសបារាំង និងបន្ទាប់ពីបានទទួលមនោគមវិជ្ជាកុម្មុយនិស្តនៅប្រទេសបារាំងមក ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៣ ប៉ុល ពត ក៏បានវិលត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញ ។ ប៉ុល ពត យល់ឃើញថា "លទ្ធិកុម្មុយ-និស្តគឺជាវិធីសាស្ត្រមួយឈុត" ដែលនឹងនាំឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរសង្គមនិងនយោបាយនៅកម្ពុជា ។

ដើម្បីបញ្ចូលលទ្ធិកុម្មុយនិស្តទៅក្នុងផ្នត់គំនិតរបស់ជនរួមជាតិ នៅឆ្នាំ១៩៥៦ ប៉ុល ពត ចាប់យកអាជីពជាគ្រូបង្រៀនភាសាបារាំងនិងភូមិវិទ្យានៅវិទ្យាល័យឯកជនមួយ នៅទីក្រុងភ្នំពេញដែលជារាជធានីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ ការបង្រៀនបានធ្វើឲ្យ ប៉ុល ពត មានឱកាសបញ្ចេញទេពកោសល្យនយោបាយ

ដែលទើបតែដុះពន្លក ក្នុងការទាក់ទាញយុវវ័យឲ្យចូលក្នុងចលនាកុម្មុយនិស្ត ។ មានការរំឭកឡើងវិញជាច្រើនចាត់ទុកថាជំនាញរបស់ ប៉ុល ពត គឺជាគ្រូបង្រៀន ។ ក្នុងការសម្រេចចិត្តដើរតួនាទីនេះ ប៉ុល ពត បានផ្អែកលើការគោរពយ៉ាងជ្រាលជ្រៅរបស់ជនជាតិខ្មែរមានចំពោះលោកគ្រូអ្នកគ្រូ ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងអស់រយៈកាលជាច្រើនសតវត្សរ៍ ដែលកាលណោះ វិស័យអប់រំស្ថិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃពួកព្រាហ្មណ៍ ឬព្រះសង្ឃក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា និងលោកគ្រូអ្នកគ្រូដែលមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់នៅក្នុងសាធារណរដ្ឋទីបីរបស់បារាំងដែលក្នុងរបបនោះ ប៉ុល ពត ត្រូវបានទទួលការទំនុកបម្រុង ។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធអប់រំកម្ពុជា សូម្បីតែគ្រូគណិតវិទ្យាក៏បង្រៀនអំពីក្រមសីលធម៌ដែរ ។ ជាប្រពៃណីកូនសិស្សត្រូវគោរពលោកគ្រូអ្នកគ្រូ ដូចជាគោរពបងប្អូនដែលមានវ័យចំណាស់ជាងខ្លួនដែរ ។ បងប្រុសឬគ្រូបង្រៀនកម្រនឹងផ្តល់នូវការគោរពដោយកក់ក្តៅនិងចិត្តប្រណីណាស់ ប៉ុន្តែបើមានមែននោះធ្វើឲ្យកិត្តិយសរបស់គ្រូបង្រៀនកើនឡើងទ្វេ ។ ជាមួយកូនសិស្ស ប៉ុល ពត ហាក់ដូចជាទទួលបាននូវជោគជ័យថាជាលោកគ្រូ «ចម្រើនវិជ្ជា» ។

អ្នកដែលស្គាល់ប៉ុលពតកាលពីសម័យនោះយល់ឃើញថា ប៉ុល ពត ជាគ្រូ«បង្រៀនល្អ...ជាកិត្តិជនដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍» ។ សំឡេងធូន់និងកាយវិការស្លូតបូតមិនឆេវឆាវ នាំឲ្យប្រជាប្រិយភាពរបស់ ប៉ុល ពត ឡើងមួយកម្រិតទៀត ។ ប៉ុល ពត ហាក់ដូចជាបុគ្គលម្នាក់ដែលពន្យល់សាច់ការ ធ្វើយ៉ាងម៉េចឲ្យអ្នកស្តាប់ស្រឡាញ់យុត្តិធម៌និងភាពស្មោះត្រង់ ហើយឲ្យស្អប់អំពើពុករលួយ» ។ មានសិស្សមួយចំនួននៅចាំបានថា «ប៉ុល ពត មិនឆេវឆាវ ជឿជាក់លើខ្លួនឯង មុខមាត់ស្អាតបាត ស្លូតបូត និងពូកែនិយាយឲ្យគេជឿ ហើយពូកែនិយាយរហូតដល់អ្នកស្តាប់ដេកលក់ទៀតផង» ។ នៅក្នុងពេលមានការពិភាក្សាជាក្រុម ប៉ុល ពត បានវាយប្រហារលើសេចក្តីទុច្ចរិតនិងអំពើពុករលួយរបស់មជ្ឈដ្ឋានរដ្ឋាភិបាល សម្តេច សីហនុ ដោយមិនបាននិយាយអំពីសម្ព័ន្ធភាពនយោបាយកុម្មុយនិស្តរបស់ខ្លួនឡើយ ។ សិស្សម្នាក់របស់ ប៉ុល ពត រំឭកឡើងវិញថា ប៉ុល ពត «មានប្រជាប្រិយភាពណាស់ក្នុងចំណោមសិស្សានុសិស្ស គាត់ជាគ្រូល្អនិងត្រឹមត្រូវណាស់» ។

នៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៥០ ពាក្យ« កុម្មុយនិស្ត» គឺសំដៅទៅលើមនុស្សដូចជា ប៉ុល ពត ដែលមានបទពិសោធន៍ល្មមគួរសមរៀនបានចេះដឹងនិងមានកំហឹងចំពោះអំពើពុករលួយ ។ ការចេះដឹងមានន័យ រួមបញ្ចូលទាំងការអប់រំក្រោមអនុវិទ្យាល័យនៅប្រទេសបារាំង ។ មនុស្សដូចជា ប៉ុល ពត ត្រូវបានគិតថាជាអ្នកដែលមានការឈឺឆ្អាលអំពីសុខទុក្ខរបស់ប្រជាជនក្រីក្រ ។

នៅឆ្នាំ១៩៦២ នៅឯសិក្ខាសាលានៅទីក្រុងភ្នំពេញ ប៉ុល ពត បាននិយាយទៅកាន់អ្នកចូលរួមដែលរួមមានព្រះសង្ឃនិងសិស្សអនុវិទ្យាល័យ ។ អ្នកចូលរួមសិក្ខាសាលាម្នាក់បានរំឭកថាសម្តីរបស់ ប៉ុល ពត គឺ «ស្តាប់ទៅពីរោះនិងគួរឲ្យជឿ» ។ គាត់ពូកែលើកឧទាហរណ៍មកពន្យល់ ។ គាត់ងាយធ្វើឲ្យគេចូលចិត្តណាស់» ។ ប៉ុល ពត បានសុំឲ្យអ្នកចូលរួមទាំងអស់គិតគូរអំពីសង្គមកម្ពុជា ។ ប៉ុល ពត និយាយថា រដ្ឋាភិបាលសីហនុ យកលុយពីប្រជាជនពេលកើត ពេលរៀបការ និងពេលស្លាប់ ។ «គ្មានអ្នកណាអាចធ្វើអ្វីកើតទេ បើរដ្ឋាភិបាលមិនយកលុយនោះ» ។ ប៉ុល ពត ឲ្យជាយោបល់ថា អំពើពុករលួយដែលចេះតែរាលដាលទៅៗនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល នាំឲ្យប្រជាជនកាន់តែក្រទៅៗ ។ ប៉ុល ពត បាននិយាយអំពីសង្គមថ្មីដែលមានសមភាពស្មើៗគ្នាទាំងអស់ ។

ក្នុងពេលកំពុងបង្រៀនអំពីសភាពការណ៍ប្រទេសកម្ពុជាសុខៗ ប៉ុល ពត ឈប់ង៉ក់ ហើយសួរកូនសិស្សថា «តើយើងធ្វើយ៉ាងម៉េចដើម្បីឲ្យប្រជាជនស្រឡាញ់យើង?» ។ មានសិស្សមួយចំនួននិយាយថា ធ្វើឲ្យអំពើពុករលួយរបស់ក្រុមប្រឆាំងផ្សេងៗទៀតពុះសុសសាយដល់គេឯង និងបង្ហាញអំពីជំហរស្នេហាជាតិរបស់ខ្មែរក្រហម ។ សិស្សមួយចំនួនទៀតនិយាយថា ចំណុចសំខាន់គឺសេដ្ឋកិច្ច... ។ ប៉ុល ពត នៅតែគ្រវីក្បាលថាមិនត្រឹមត្រូវ ។ បន្ទាប់មកមានសិស្សម្នាក់លើកដៃឡើងឆ្លើយថា «យើងត្រូវតែដាក់ខ្លួនយើងឲ្យទាបដូចអ្នកដែលក្រីក្របំផុត ពេលនោះប្រជាជននឹងមកចោមរោមស្រឡាញ់យើងមិនខាន» ។ ពេលនោះលោកគ្រូឆ្លើយថា «ត្រឹមត្រូវ» ហើយសប្បាយចិត្តដោយសារមានកូនសិស្សរបស់ខ្លួនម្នាក់ឆ្លើយត្រូវ ។ «ត្រឹមត្រូវ! ពិតជាត្រឹមត្រូវហើយ!» ។

នៅក្នុងឯកសារមួយដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅវគ្គសិក្សារៀនសូត្ររបស់ខ្មែរក្រហមនៅឆ្នាំ១៩៧០នៅពេលដែលចលនា

កុម្មុយនិស្តកម្ពុជាចូលដល់ដំណាក់កាលតស៊ូ ដោយអាវុធ អ្នកនិពន្ធអនាមិកបានសរសេរថា “ជនបដិវត្តត្រូវមានចិត្តល្អ បេះ អាណិតអាសូរប្រជាជន ។ ជនបដិវត្តត្រូវតែប្រើពាក្យសមរម្យ ជានិច្ចនៅពេលនិយាយស្តីជាមួយប្រជាជន មិនត្រូវទាស់ពាក្យ ទាស់សម្តីទេ ។ ធ្វើឲ្យអ្នកស្តាប់អាណិតអ្នកនិយាយ ។ រាល់ពេល និយាយស្តាប់ទៅគួរឲ្យស្រទន់ ។ បញ្ចេញទឹកមុខរីករាយ ស្រស់ ស្រាយទៅកាន់គ្រប់ៗគ្នា និងធ្វើឲ្យអ្នកស្តាប់សប្បាយចិត្ត” ។ នេះចង់និយាយអំពីកាយវិការនិងពាក្យសម្តីដែល ប៉ុល ពត សម្តែងចេញ ។ ឯកសារដទៃៗទៀតសង្កត់ធ្ងន់ថា ជនបដិវត្ត “ត្រូវដកពិសោធន៍ពីប្រជាកសិករក្រ...និងកម្មករ”ដែលនៅជនបទ ឆ្ងាយៗ ។ បើតាមការប្រើពាក្យរបស់ខ្មែរក្រហម ជនបដិវត្តត្រូវ តែ “យកចេញពីដីដូចពេជ្រមិនទាន់ច្នៃដូច្នោះដែរ” ។

ប៉ុល ពត ជាមេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ

ប៉ុល ពត គឺជាមេដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ដោយសារហេតុផលមួយចំនួនដែលស្របគ្នាទៅនឹងការបរិយាយ តាមទ្រឹស្តីខាងលើ ។ ដូចដែលបានពិភាក្សានៅវគ្គមុនៗ អំណាច ទាក់ទាញដែលមានចរិតថ្លៃថ្នូរសមរម្យរបស់ ប៉ុល ពត គួបផ្សំ ជាមួយនឹងបទពិសោធន៍ល្មមគួរសមរៀនសូត្រចេះដឹង និងមាន កំហឹងយ៉ាងក្តៅគគុកប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ បានធ្វើឲ្យប្រជាជន គ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាពេញចិត្ត ជាពិសេស សិស្សានុសិស្សនិងប្រជាកសិករ ។ “ប្រជាជនកម្ពុជាដែលបាន ជួបមុខ ប៉ុល ពត ចាត់ទុកថា ប៉ុល ពត មានការទាក់ទាញណាស់ ដោយសារចរិយាធម៌សមសួន ដូចជាការគ្រប់គ្រងអារម្មណ៍ ខ្លួនឯង ចិត្តល្អដែលនៅជាប់នឹងសិស្សានុសិស្សនិងប្រជាកសិករ

ប៉ុល ពត

អស់ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ» ។ មនុស្សដែលមិនរស់នៅក្នុងបរិបទសង្គមបែបនេះអាចប្រហែលជាចាត់ទុក ប៉ុល ពត ថាជាមនុស្សក្តៅក្រហាយនិងមនុស្សលាក់ពុត ។ ក៏ប៉ុន្តែដូចដែលបានលើកមកពិភាក្សាក្នុងថ្នាក់រៀនជាច្រើនលើកហើយថា ការដែលអ្នកមិនមែនជាកូនចៅមានគំនិតទៅលើមេដឹកនាំ ពិតជាមានកម្រិតទាក់ទងតិចតួចណាស់នឹងសញ្ញាណនៃអំណាចទាក់ទាញ ។

ប៉ុល ពត និងគំនិតរបស់ខ្លួន បានបង្ហាញអំពីគុណធម៌ល្អ (ដូចជាសមភាពសង្គមនិងសេដ្ឋកិច្ច និងការប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ) ដែលជាការប៉ងប្រាថ្នារបស់ប្រជាជនកម្ពុជាទូទៅ ។ ក៏ប៉ុន្តែអំណាចចេញពីប្រពៃណីបង្ហាញពីអានុភាពអវិជ្ជមានដូចជាការធ្វើឲ្យល្អក់កករដល់សង្គមដែលជាការប៉ះពាល់ដល់សង្គមខ្មែរដែលប្រជាជនចង់លុបបំបាត់ដោយខ្លួនឯងតែធ្វើទៅ

មិនរួច ។ ក្នុងន័យនេះ ប្រជាជនដែលចូលរួមយោបល់ទៅលើសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គមនិងបញ្ហាសង្គមនាពេលនោះ បានចាត់ទុក ប៉ុល ពត ថាជាអ្នកដែលបានដោះស្រាយបញ្ហាសម្រាប់ខ្លួនឯងដែលប្រជាជនមិនអាចធ្វើដូច្នេះបានសម្រាប់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ។ ប្រជាជនទាំងនេះបានបៀមទុកក្នុងទ្រូងនូវ «របួសផ្លូវចិត្ត» អស់ជាច្រើនឆ្នាំនៅក្នុងក្រញាំដៃនៃរដ្ឋាភិបាលរបស់ខ្លួន ។ ប្រជាជនទាំងនេះបានរង់ចាំឲ្យ ប៉ុល ពត ប្រមែប្រមូលប្រជាជនមកឲ្យមូលមីរ ដើម្បីនាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរសណ្តាប់ធ្នាប់នៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា ក្នុងគោលបំណងលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាកសិករក្រខ្សត់និងមិនចេះអក្សរ ។

ការយល់ស្របរបស់ប្រជាកសិករទៅលើគំនិតនេះគឺជាគ្រឹះសម្រាប់បង្កើតចលនាកុម្មុយនិស្តដើម្បីសម្រេចជ័យជម្នះ ។ ប្រជាកសិករខ្មែរមានឆន្ទៈចង់កាន់អាវុធនិងលះបង់ជីវិតក្នុងការប្រយុទ្ធជាមួយអ្វីដែលខ្លួនយល់ថាជាអានុភាពអវិជ្ជមាន ។ ប្រជាកសិករខ្មែរដែលស្ថិតនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយ ត្រូវបានចាត់ទុកដូចជាខ្ញុំគេអីចឹង ហើយមិនដែលមានតួនាទីនៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានអ្នកដឹកនាំឡើយ ។ ប៉ុល ពត យល់ចិត្តកូនចៅ និងបានលើកឡើងនូវគំនិតឲ្យតម្លៃខ្លួនឯងប្រាប់ដល់កូនចៅរបស់ខ្លួនដែលជាប្រជាកសិករ នៅពេលដែលក្រុមអ្នកកាន់អំណាចមើលងាយមើលថោកប្រជាកសិករ ។ ប៉ុល ពត បានលើកតម្កើងគំនិតនិងឲ្យតម្លៃលើខ្លួនឯងតាមរយៈការអនុញ្ញាតឲ្យប្រជាកសិករចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការសម្រេចអនាគតនៃនយោបាយរបស់កម្ពុជា ។ ដោយចូលរួមនៅក្នុងចលនាតស៊ូប្រដាប់អាវុធប្រឆាំងនឹងរបបពុករលួយ ប្រជាកសិករទាំងនេះត្រូវបានដឹកនាំឲ្យមានអារម្មណ៍ថាខ្លួនមានឱកាសក្នុងការធ្វើឲ្យមានការប្រែប្រួលការងារប្រវត្តិសាស្ត្រជាលើកទីមួយហើយ ។ ប្រជាកសិករចាត់ទុកការចូលរួមយ៉ាងសស្រាក់សស្រាំនៅក្នុងដំណើរការនយោបាយកម្ពុជា ថាជាទម្រង់មួយដែលខ្លួនពេញចិត្តបំផុត ។

ប៉ុល ពត បានសម្តែងចេញនូវគុណភាពនិងលក្ខណៈសម្បត្តិជាអ្នកដឹកនាំដែលមានអំណាចទាក់ទាញ ។ ប៉ុល ពត បានធ្វើទំនាក់ទំនងតាមលក្ខណៈសាមញ្ញ ហើយតែងតែនិយាយត្រង់ៗដោយឥតលាក់លៀម ។ សារដែលចេញពីមាត់ ប៉ុល ពត ទៅ

កាន់ប្រជាជន រួមជាមួយអំពើដែល ប៉ុល ពត បានធ្វើ ព្រមទាំងរបៀបរបបរស់នៅ បានធ្វើឲ្យ ប៉ុល ពត ក្លាយជាមនុស្សម្នាក់ដែលមិនអាចពុករលួយ និងជាមនុស្សម្នាក់ដែលមានការឈឺឆ្អាលអំពីសុខទុក្ខរបស់ប្រជាជនក្រីក្រ ។ ប៉ុល ពត គឺជាមនុស្សដែលមានសមត្ថភាពក្នុងការយល់ចិត្តប្រជាកសិករក្រីក្រ ។ នៅពេលដែល ប៉ុល ពត និយាយអំពីរដ្ឋាភិបាលពុករលួយ ប្រជាជនឆាប់ទទួលយកខ្លឹមសារនេះណាស់ ពីព្រោះខ្លួនគេផ្ទាល់ក៏មើលឃើញអំពើពុករលួយផ្ទាល់ភ្នែកដែរ ។ ប្រជាជនមានចិត្តអន្ទះសាចង់ក្រសោបគំនិតនេះណាស់ ។ ប៉ុល ពត បានបញ្ចូលគំនិតដល់អ្នកដែលដើរតាមខ្លួនឲ្យទុកចិត្តលើខ្លួនឯង ហើយមានលទ្ធភាពឃោសនាឲ្យអ្នកទាំងនោះងើបឡើងតស៊ូប្រយុទ្ធប្រឆាំង“ខ្មាំងសត្រូវ” ។

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

ដូចដែលលោក ដាវីដ ឆេនដល័រ បានឲ្យជាយោបល់នៅក្នុងប្រវត្តិរូបនយោបាយរបស់ ប៉ុល ពត ដែលមានចំណងជើងថា“បងលេខ១”ស្រាប់ ប៉ុល ពត ឬ សាឡុត ស គឺស្ថិតនៅក្នុងចំណោមថ្នាក់ដឹកនាំដែលមានចក្ខុវិស័យហួរហៀរនៅក្នុងប្រវត្តិ-សាស្ត្រកម្ពុជា ដែលជាប្រវត្តិសាស្ត្រពោរពេញទៅដោយការជិះជាន់កេងប្រវ័ញ្ចពីសំណាក់មហាអំណាចបរទេសទាំងជិតទាំងឆ្ងាយ ។ ប៉ុល ពត ធ្លាប់បានបញ្ចេញប្រតិកម្មប្រឆាំងនឹងភាពទន់ទោនញាប់ៗ និងស្លូតបូតមិនមាត់ករបស់ប្រជាជនខ្មែរ ។ ប៉ុល ពត មិនសូវសប្បាយចិត្តចំពោះអំណាចប្រពៃណីនៃរាជវង្សកម្ពុជា និងការទម្រន់របស់រាជវង្សនេះ ។ នៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៥០ ប៉ុល ពត បានប្រកាន់យកលទ្ធិកុម្មុយនិស្ត ជាបណ្ដុំបច្ចេកទេសផ្ដល់អំណាចនិងរំដោះ ដែលអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដើម្បីបំបាត់អំណាចប្រពៃណីអយុត្តិធម៌សង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចនិងចរិតញាប់ៗ ។ តួនាទីដ៏សំខាន់របស់អ្នកចេះដឹងដូចជា ប៉ុល ពត នៅក្នុងដំណើរការនេះ គឺជាការរំលាយប្រជាកសិករខ្មែរឲ្យទៅជាឧបករណ៍ដ៏សំខាន់ ជាមធ្យោបាយដែលនាំដល់ការសម្រេចការផ្លាស់ប្ដូរសង្គម ។ អំណាចទាក់ទាញរបស់ ប៉ុល ពត ដើរតួយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការកសាងកម្លាំងក្នុងចំណោមប្រជាកសិករក្រីក្រនិងមិនចេះអក្សរ ដើម្បីមកបម្រើបុព្វហេតុរបស់ខ្លួន ។ ជាទូទៅ ប្រជាជនប្រភេទនេះនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជានៅតែមានភក្ដីភាពចំពោះ ប៉ុល ពត រហូតដល់ពេល ប៉ុល ពត ស្លាប់នៅខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩៨ ។

ពេញមួយឆាកជីវិតរបស់ខ្លួន ប៉ុល ពត ហាក់ដូចជាប្រកាន់យកនូវអាកប្បកិរិយារបស់ខ្លួនឲ្យស្របទៅនឹងប្រជាជន ឲ្យត្រូវដូចកាលដែលអ្នកដើរតាមខ្លួនសង្ឃឹមទុក ។ ការណ៍នេះធ្វើឲ្យក្លាយទៅជា“អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្គូតលេលា” មួយដែលពិបាកនឹងធ្វើដូច ។ កាយវិការដ៏ប៉ិនប្រសប់ទាំងនេះ បង្ហាញពីការយល់ដឹងទូលំទូលាយទៅលើសញ្ញាណជាសារវន្តដែលចង់និយាយថា មេដឹកនាំស័ក្ដិសិទ្ធិត្រូវតែបំពេញតាមតម្រូវការរបស់មហាជន ។ ប្រជាជនភាគច្រើន ពិសេសប្រជាកសិករខ្មែរ នៅតែប្រកាន់យកនូវគំនិត“សង្គមថ្មី”លុះដល់ទីបញ្ចប់ ។

ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការបែងចែករវាងអំណាចទាក់ទាញដ៏សមគួររបស់ ប៉ុល ពត និងចំនួនមនុស្សស្លាប់ដោយសាររបប ប៉ុល ពត នៅតែជាប្រស្នាដែលមានលក្ខណៈលុបទៅលុបមកអាស្រ័យទៅតាមនិន្នាការនៃការបកស្រាយ ។ ប៉ុល ពត បាននិយាយទៅកាន់លោក ណេតថាយ័រ កាលពីឆ្នាំ១៩៩៧ថា “មើលមកខ្ញុំតើខ្ញុំជាមនុស្សសាហាវដែរឬទេ? ខ្ញុំមានមនសិការច្បាស់លាស់” ។ នៅចុងបញ្ចប់ អ្នកសង្កេតប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាបច្ចុប្បន្នមិនអាចមើលរំលងការមិនសមនឹងកើតឡើងដ៏សំខាន់មួយទេ ។ បើក្រឡេកមើលទៅខាងក្រោយបុរសភ្ញាក់រឭកបដិវត្តន៍ដែលកើតចេញពីកំហឹងទៅលើអំណាចប្រពៃណី គឺគ្មានធ្វើអ្វីល្អលើសអ្នកដឹកនាំមុនៗ ។ ការដឹកនាំរបស់ ប៉ុល ពត បានប្រែទៅជាសោកនាដកម្មមហាសែនអាក្រក់ជាងអ្នកដឹកនាំមុនៗឆ្ងាយណាស់ ។ ការស្រឡាញ់អំណាចដ៏សោះកក្រោះរបស់ ប៉ុល ពត បានធ្វើឲ្យជនរួមជាតិខ្មែរស្លាប់អស់ជាងមួយលាននាក់ ឬក្នុងចំណោមមនុស្ស៧នាក់ មានម្នាក់ស្លាប់ ក្នុងរយៈពេលមិនដល់៤ឆ្នាំផង ។ ជីវិតជនស្លូតត្រង់ជាច្រើនស្លាប់ដោយគ្មានន័យ និងស្លាប់ដោយឈឺចាប់ដែលមិននឹកស្មានដល់ ។ អំពើរបស់មនុស្សម្នាក់បានធ្វើឲ្យសង្គមទាំងមូលផ្លាស់ប្ដូរ ។ នេះមិនមែនជាលើកទី១ទេដែលមនុស្សជាតិទទួលរងនូវភាពអយុត្តិធម៌បែបនេះ ហើយក៏មិនប្រាកដថាសោកនាដកម្មនេះជាលើកចុងក្រោយសម្រាប់មនុស្សជាតិទូទៅដែរ ។

សម សុជាតិ